

Грига Марія Андріївна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

СИСТЕМА АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ПОЛЬЩІ

Прояви корупції різного ґатунку суттєво знижують рівень довіри громадян до органів державної влади, негативно впливають на економічний та політичний розвиток країни, і зрештою – становлять реальну загрозу національній безпеці більшості країн світу. Не оминуло це ганебне явище і країни Європейського Союзу. Втім, окремі країни ЄС демонструють успішні результати протидії корупції, що досягаються, насамперед, шляхом реформування системи державного управління, реалізації програм з підвищення якості управління на місцевому рівні, а також активізації політичної участі громадськості. Однією з таких країн є, зокрема, сусідня Польща, яка за «індексом сприйняття корупції», який щороку укладає міжнародна організація Transparency International, демонструє значно кращі показники ніж, зокрема, Словаччина, Угорщина чи Румунія [1].

Водночас ще у 1999 р. за даними Антикорупційної робочої групи Світового банку, найбільш охопленими корупцією у Польщі були центральний уряд та парламентарі, фінансовий сектор політичних партій, суди і прокуратура, регіональна влада, публічні закупівлі, процес приватизації, податкова, митна та дозвольні служби, сфера охорони здоров'я. Основними ж формами корупційних діянь були підкуп або хабарництво, крадіжка у вигляді шахрайства, «кумівство» як форма фаворитизування родичів чи знайомих при призначенні на посади, вплив на прийняття політичних чи правових рішень з метою особистої вигоди чи для третіх осіб [2, с. 159–160]. Вищезазначені прояви корупції характерні наразі і для нашої держави, тож вивчення позитивного досвіду сусідньої країни, зокрема особливостей побудови системи антикорупційних органів, у цьому контексті видається вкрай доцільним.

Деякі науковці пов'язують початок позитивних змін у напрямі протидії корупції у Польщі зі створенням у 2000 р. нового державного органу – Фінансової розвідки, одне з основних завдань якого – припинення злочинних дій у фінансовому секторі та створення банку даних для всіх компетентних державних інститутів, які протидіють використанню нелегальних джерел доходів. Генеральний інспектор фінансової інформації Фінансової розвідки виконує посередницькі функції щодо збору, аналізу, оцінки та передачі даних, а також координації взаємодії між різними фінансовими інститутами і правоохоронними органами.

Існує також зворотній зв'язок – правоохоронні органи надають необхідну інформацію органу Фінансової розвідки для її використання стосовно зобов'язаних інститутів (припинення угод, блокування

рахунків тощо). Таким чином, у одному центрі зосереджується інформація про конкретні фінансові угоди та діяльність осіб і встановлення їхньої причетності до фінансових чи економічних злочинів. Представники правоохоронних органів у свою чергу мають можливість порівнювати фінансову базу даних із базою даних про злочини [3, с. 201–202].

За іншими даними, дійсно важкі часи для корупціонерів Польщі настали у 2006 р., коли в країні був створений новий, надпотужний орган – Центральне антикорупційне бюро (Centralne Biuro Antykorupcyjne).

Важливим напрямом діяльності ЦАБ є контроль за доходами та видатками польських можновладців, адже відповідно до польського законодавства, чиновники країни зобов'язані декларувати не лише свої доходи, а й видатки.

Іншими напрямками роботи ЦАБ є профілактика злочинності та аналітична робота. Примітно, що виконання цих непростих функцій в 38-мільйонній Польщі здійснює лише 870 співробітників, що працюють в центральному офісі та 11-ти місцевих представництвах [4]. Отже, результат протидії корупції залежить зовсім не від кількості співробітників відповідних структур, а виключно від якості їхньої роботи.

Законодавство республіки передбачає максимально прозору процедуру формування органу і надійно захищає його від змін політичної кон'юнктури. Зокрема, Шеф Антикорупційного бюро призначається на посаду та звільняється з неї Прем'єр-міністром лише після консультацій з Президентом Польщі і за умов наявності відповідного вердикту з боку профільної комісії Сейму. Також каденція очільника ЦАБ не співпадає зі строком повноважень Сейму, відповідно партійні трансформації абсолютно не означають кадрових змін в бюро.

Хоча Антикорупційне бюро у своїй роботі тісно взаємодіє з Прем'єр-міністром та Міністерством юстиції, це не заважає поборникам корупції лишатися неупередженими та об'єктивними. Сприяє цьому і надзвичайно серйозний кадровий добір, адже щоб стати співробітником ЦАБ потрібно мати бездоганну репутацію, пройти декілька рівнів перевірок, а також тест на поліграфі. Зниженню корупційних ризиків сприяє також достатньо високий рівень грошового забезпечення працівників Бюро [4].

До інших інституцій, завданнями яких є запобігання та протидія корупції у Польщі також належать:

- Найвища палата контролю (Najwyższa Izba Kontroli), функціями якої є контроль за виконанням державного бюджету, нагляд за господарською діяльністю публічної адміністрації, інших органів чи структур, де частка державного бюджету становить 50 % і більше або тих, які використовують державну чи комунальну власність;

- Департамент цивільної служби (Urząd Służby Cywilnej), який здійснює відбір та навчання компетентних чиновників, що виконують свої обов'язки незалежно від політичної приналежності;

– Департамент публічних замовлень (Urząd Zamówień Publicznych), головним завданням якого є забезпечення ефективного використання державних коштів у сфері держзакупівель;

– Агенція внутрішньої безпеки (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego), до завдань якого належить виявлення, запобігання та розслідування злочинів про корупцію серед осіб, які виконують публічні функції;

– Антикорупційна група (Zespół Antykorupcyjny), створена у структурі Міністерства фінансів у 2003 р. Її основним завданням є протидія корупції у фінансовій сфері;

– Бюро міжнародних казначейських звітів при Міністерстві фінансів (Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych), діяльність якого спрямована на запобігання шахрайству та зловживанню, зокрема при використанні коштів ЄС [2, с. 161–162].

Очевидно, що діяльність з протидії корупції у межах компетенції здійснюють також Центральне слідче бюро поліції, Прикордонна варта, Військова поліція, Служба військової контррозвідки, Речник громадянських прав, Департамент цивільної служби, Департамент публічних замовлень та інші органи. Крім того, до складу переважної більшості структур публічної адміністрації Польщі входять відділи контролю та скарг, де розглядаються скарги громадян щодо діяльності публічної адміністрації, що є важливою складовою системи контролю за наданням адміністративних послуг.

Отже, у Польщі створена розгалужена, а найголовніше – дієва система антикорупційних органів різного рівня. Втім, видається, що основною запорукою успішної протидії цьому негативному явищу є, насамперед, прозорість та відкритість владних структур, дієві важелі контролю за діяльністю державних органів з боку громадськості, а також реальні приклади притягнення до відповідальності корупціонерів різного рівня.

Список використаних джерел

1. «Індекс сприйняття корупції»: Україна дещо зміцнила позиції: [сайт]. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29735869.html>.

2. Підбережник Н. Управлінські механізми запобігання та протидії корупції в країнах ЄС: досвід Польщі. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2013. Вип. 36. С. 158–165. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...

3. Супрун Т. М. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Вип. 2–3 (6–7). 2017. С. 199–204. URL: nbuv.gov.ua/j-pdf/muvnudp_2017_2-3_41.pdf.

4. Центральне антикорупційне бюро: польський досвід протидії корупції: [сайт]. URL: https://www.blogopolshe.pl/2013/07/blog-post_30.html.